

УДК 657:336.22:339.564

Панасюк Валентина Миколаївна

доктор економічних наук, професор, в.о. завідувача кафедри аудиту

Західноукраїнський національний університет

Valentyna Panasyuk

Doctor of Economic Sciences, Professor,

Acting Head of the Audit Department

West Ukrainian National University

ORCID: 0000-0002-5133-6431

Проказюк Тарас Вікторович

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

Західноукраїнського національного університету

Taras Prokaziuk

Student of the second (master's) level of higher education

West Ukrainian National University

**ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ
ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ
TRANSFORMATION OF ACCOUNTING AND TAXATION OF
EXPORT OPERATIONS UNDER MARTIAL LAW**

Анотація. Вступ. В умовах повномасштабної війни та перманентної економічної нестабільності експортна діяльність українських підприємств набуває стратегічного значення як ключове джерело валютних надходжень. Водночас кардинальна трансформація бізнес-середовища, руйнування логістичних ланцюгів та посилення фіскального адміністрування суттєво ускладнили методiku бухгалтерського обліку та оподаткування ЗЕД. Традиційні підходи до фіксації господарських фактів

втрачають ефективність, поступаючи місцем нагальній необхідності оперативного управління ризиками.

Мета. Метою статті є комплексний аналіз трансформації обліку та оподаткування експорту в умовах воєнного стану, ідентифікація ключових ризиків, а також обґрунтування практичних рекомендацій щодо удосконалення облікової політики та системи внутрішнього контролю для мінімізації податкових ризиків експортерів.

Матеріали і методи. Теоретичною основою дослідження є законодавчі акти України (Податковий та Митний кодекси), документи НБУ та праці вітчизняних вчених. Використано методи: аналіз і синтез (вивчення змін законодавства), порівняння (зіставлення курсів валют), графічний (візуалізація алгоритмів) та абстрактно-логічний (формулювання висновків).

Результати. За результатами дослідження розроблено методику деталізованого аналітичного обліку розрахунків з іноземними покупцями (рахунок 362) у розрізі митних декларацій, що забезпечує автоматизований контроль граничних строків валютної виручки. Запропоновано алгоритм відображення курсових різниць в умовах множинності курсів, який, на відміну від існуючих підходів, передбачає коригування фінансового результату на різницю між комерційним та офіційним курсами для уникнення викривлення звітності. Удосконалено структуру системи внутрішнього контролю експортера через інтеграцію процедур податкового комплаєнсу (подання Таблиць даних платника), що мінімізує ризики блокування податкових накладних. Сформовано документальний алгоритм списання активів, втрачених через форс-мажор, який обґрунтовує звільнення від нарахування компенсуючих податкових зобов'язань з ПДВ.

Перспективи. В подальших наукових дослідженнях пропонується зосередити увагу на розробці методики облікового відображення

експортних операцій в умовах переходу на європейську митну систему NCTS, а також на питаннях повної автоматизації обліку з використанням ERP-систем. Це надасть змогу покращити організацію бухгалтерського обліку ЗЕД та посилити аналітичні функції системи внутрішнього контролю підприємства.

Ключові слова: експортні операції, бухгалтерський облік ЗЕД, оподаткування експорту, воєнний стан, валютний нагляд, курсові різниці.

Summary. *Introduction. Under conditions of full-scale war and economic instability, export activity involves strategic importance as a key source of foreign currency inflows. At the same time, the transformation of the business environment, disruption of logistics, and increased fiscal administration have complicated the methodology of accounting and taxation of foreign economic operations. Traditional approaches are losing effectiveness, necessitating operational risk management.*

Purpose. The purpose of the article is a comprehensive analysis of the transformation of accounting and taxation of exports under martial law, identification of key risks, and substantiation of practical recommendations for improving accounting policies and internal control systems to minimize tax risks for exporters.

Materials and methods. The theoretical basis consists of legislative acts of Ukraine (Tax and Customs Codes), NBU documents, and scientific works. Methods used: analysis and synthesis (study of legislation), comparison (exchange rates), graphical (visualization of algorithms), and abstract-logical (conclusions).

Results. Based on the study results, a methodology for detailed analytical accounting of settlements with foreign buyers (account 362) broken down by customs declarations has been developed, ensuring automated control of foreign currency proceed deadlines. An algorithm for recognizing exchange rate

differences under multiple exchange rate conditions is proposed, which, unlike existing approaches, involves adjusting the financial result by the difference between commercial and official rates to avoid reporting distortion. The structure of the exporter's internal control system has been improved by integrating tax compliance procedures (submission of Taxpayer Data Tables), which minimizes the risks of tax invoice blocking. A documentary algorithm for writing off assets lost due to force majeure has been formed, substantiating the exemption from accruing compensating VAT liabilities.

Perspectives. In further scientific research, it is proposed to focus on developing the methodology for accounting reflection of export operations in the context of the transition to the European NCTS customs system, as well as on the issues of full accounting automation using ERP systems. This will allow improving the organization of foreign economic activity accounting and strengthening the analytical functions of the enterprise's internal control system.

Key words: *export operations, foreign economic activity accounting, export taxation, martial law, currency supervision, exchange rate differences.*

Постановка проблеми. В умовах повномасштабної війни та геополітичної нестабільності зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД) залишається одним із ключових драйверів підтримки макроекономічної стабільності України. Експортна виручка є головним джерелом надходження іноземної валюти, що дозволяє утримувати валютний курс та фінансувати критичний імпорт. Однак, воєнний стан докорінно змінив умови функціонування бізнесу: зруйновані логістичні ланцюги, втрата виробничих потужностей та постійні зміни у регуляторній політиці держави вимагають від підприємств миттєвої адаптації обліково-аналітичних систем. Державне регулювання ЗЕД у цей період набуло рис жорсткого адміністративного контролю. Згідно із Законом України «Про валюту і валютні операції» [1] та відповідними постановами НБУ [2], було

запроваджено низку обмежень, що суттєво вплинули на бухгалтерський облік: скорочення граничних строків розрахунків за експортно-імпортними операціями, обов'язковий продаж валютних надходжень (у певні періоди), ускладнення процедур фінансового моніторингу. Окремим викликом стала проблема адміністрування ПДВ та реєстрації податкових накладних, що прямо впливає на фінансову стійкість експортерів. У цьому контексті трансформація методики обліку та оподаткування експортних операцій є не просто вимогою законодавства, а умовою виживання бізнесу, що підтверджується актуальними аналітичними оглядами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика облікового забезпечення ЗЕД в умовах криз та воєнного стану перебуває у фокусі уваги вітчизняних науковців. Вагомий внесок у дослідження трансформаційних процесів зробили В. Панасюк та Н. Мужевич [3], які розглядають війну як каталізатор змін у податковій політиці, особливо в аграрному секторі. Питання забезпечення економічної стійкості через розвиток експортно-імпоротної діяльності ґрунтовно висвітлено у працях Н. Внукової [4], яка наголошує на необхідності впровадження інноваційних підходів до управління ЗЕД.

М. Кравченко та В. Дергачовою [5] розкрито специфіку організаційно-економічного забезпечення реалізації експортного потенціалу промислових підприємств. Значна увага в сучасній науковій літературі приділяється цифровізації облікових та контрольних процесів. Зокрема, В. Борса та Ю. Теребейчик [6] досліджують вплив цифровізації митниці на розвиток торгівлі, а О. Бутенко, В. Козуб та В. Малахов [7] аналізують діджиталізацію експорту в аграрному секторі. Окремі аспекти оподаткування та специфіку ПДВ-пільг у 2025 році досліджено О. Скрипніковою та М. Проданчуком [8], а проблеми обліково-аналітичного забезпечення податкових розрахунків – Т. Воскресенською та Б. Вінярським [9]. Важливі аспекти загроз

економічній безпеці при здійсненні експортно-імпортних операцій піднімає у своїй праці О. Малецька [10].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значну кількість публікацій, питання практичної адаптації облікової політики підприємств до динамічних змін валютного та податкового законодавства у 2024–2025 роках залишаються недостатньо висвітленими. Потребують додаткового обґрунтування методики відображення курсових різниць в умовах множинності курсів, а також алгоритми документування форс-мажорних обставин для цілей податкового контролю.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є ідентифікація ключових проблем в обліково-аналітичному забезпеченні експортних операцій в умовах воєнного стану та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення методики бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю для мінімізації податкових ризиків експортерів.

Матеріали і методи. Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти України, що регулюють зовнішньоекономічну діяльність, офіційні дані Державної служби статистики України, НБУ, а також публікації у фахових виданнях. Використано загальнонаукові та спеціальні методи: аналіз і синтез – для дослідження трансформації нормативного регулювання обліку та оподаткування в умовах воєнного стану; метод порівняння – для виявлення розбіжностей між курсами валют та їх впливу на фінансову звітність; системний підхід – для розробки пропозицій щодо удосконалення облікової політики та системи внутрішнього контролю; графічний метод – для наочного відображення алгоритму документування списання знищених активів.

Виклад основного матеріалу. В умовах воєнного стану облікова політика експортерів трансформується через посилення фіскального контролю та зовнішню невизначеність. Головним завданням обліку стає не

лише фіксація операцій, а й оперативний контроль дотримання валютного законодавства.

Як зазначають В. Зеліч та М. Матвеев, особливістю регулювання ЗЕД у воєнний час є пріоритет національної економічної безпеки над лібералізацією торгівлі, що проявляється у запровадженні жорстких валютних обмежень [11]. Ключовим інструментом адміністративного впливу залишається валютний нагляд. Згідно із Законом України «Про валюту і валютні операції» та відповідними постановами НБУ, для експортних операцій встановлено граничні строки розрахунків. Якщо до війни цей термін складав 365 днів, то в умовах воєнного стану він неодноразово переглядався і для більшості товарних позицій був скорочений до 180 днів (а для окремих аграрних груп – до 90 днів) [12].

Для системи бухгалтерського обліку це актуалізує необхідність поглиблення аналітики розрахунків з іноземними покупцями. На субрахунку 362 «Розрахунки з іноземними покупцями» доцільно відкривати аналітичні розрізи не лише за контрагентами, а й за конкретними митними деклараціями. Такий підхід дозволить автоматизувати контроль за дотриманням граничних строків надходження валютної виручки. Це критично важливо, адже порушення строків тягне за собою нарахування пені за кожен день прострочення. В обліку такі санкції визнаються у складі інших операційних витрат (субрахунок 948), що безпосередньо знижує фінансовий результат підприємства [13].

Окремим методологічним викликом є облік курсових різниць. Відповідно до НП(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів», монетарні статті балансу підлягають перерахунку на дату балансу та дату здійснення операції [14]. Однак в умовах воєнного стану виник феномен множинності курсів, коли офіційний фіксований курс НБУ суттєво відхиляється від комерційного курсу продажу валюти банками.

М. Кравченко та В. Дергачова наголошують, що ігнорування цієї специфіки може призвести до викривлення показників фінансової звітності [5]. Зокрема, при продажу валютної виручки виникає суттєва різниця між курсом НБУ, за яким валюта зараховується на розподільчий рахунок, та реальним курсом міжбанківського валютного ринку, за яким здійснюється її продаж.

Систематизуємо порядок відображення експортних операцій та курсових різниць в умовах воєнного стану у таблиці 1.

Таблиця 1

Кореспонденція рахунків з обліку експортних операцій та курсових різниць в умовах воєнного стану

№ з/п	Зміст господарської операції	Дт	Кт	Коментар щодо оподаткування та аналітики
1	Відвантажено продукцію на експорт (перехід права власності)	362	702	Сума визначається за курсом НБУ на дату оформлення МД (першої події)
2	Відображено податкове зобов'язання з ПДВ (0%)	702	641/ ПДВ	Ставка 0% застосовується за наявності належно оформленої МД
3	Списано собівартість реалізованої продукції	901	26	-
4	Надійшла валютна виручка на розподільчий рахунок	316	362	За курсом НБУ на дату зарахування. Перерахунок монетарної статті
5	Відображено курсову різницю (якщо курс зріс)	362	714	Дохід від операційної курсової різниці
6	Відображено курсову різницю (якщо курс знизився)	945	362	Втрати від операційної курсової різниці
7	Здійснено продаж валюти банком на Міжбанку	311	316	Зараховано гривню за комерційним курсом продажу
8	Відображено дохід від купівлі-продажу валюти (різниця між комерційним курсом та НБУ)	316	711	Виникає, якщо курс продажу вищий за офіційний курс НБУ
9	Відображено витрати від купівлі-продажу валюти	942	316	Виникає, якщо банківська комісія або курс продажу нижчий за балансову вартість

Джерело: розроблено авторами на основі [12; 14; 15; 16]

Як видно з таблиці 1, критичним є розмежування дат виникнення доходу та ПДВ-зобов'язань. Через логістичні збої дата перетину кордону часто не збігається з переходом ризиків за Інкотермс-2020. Щоб уникнути

часових розривів у визнанні доходу, необхідно чітко закріпити моменти завершення операцій у Наказі про облікову політику.

Наступним критичним етапом облікового процесу є податкове планування та адміністрування ПДВ. Податковий кодекс України передбачає оподаткування експорту за нульовою ставкою, що гарантує право на бюджетне відшкодування [16]. Однак реалізація цього права в умовах воєнного стану ускладнюється посиленням фіскальним моніторингом. За даними О. Скрипнікової та М. Проданчук, специфіка 2025 року характеризується зміщенням акцентів контролю з камеральних на фактичні перевірки та посиленням критеріїв ризиковості платників [8].

Ключовою перепорою для експортерів залишається блокування податкових накладних, що призводить до дефіциту обігових коштів. Для мінімізації цих ризиків систему бухгалтерського обліку необхідно інтегрувати з процедурами податкового комплаєнсу. Т. Воскресенська та Б. Вінярський наголошують на важливості завчасного подання Таблиці даних платника податку з кодами УКТЗЕД. Це вимагає формування бездоганної доказової бази (технологічні карти, договори, накладні), що підтверджує реальність операцій [9]. Окрім того, в умовах бойових дій зростають ризики фізичного знищення активів. Організація обліку за таких обставин потребує чіткого алгоритму списання майна без нарахування компенсуючих зобов'язань з ПДВ [10].

Згідно з п. 32-1 підрозд. 2 розд. XX ПКУ [16], товари, знищені внаслідок форс-мажору під час воєнного стану, не потребують нарахування компенсуючих податкових зобов'язань з ПДВ. Ключовою умовою звільнення є належне документальне підтвердження факту знищення, алгоритм якого представлено на рис. 1.

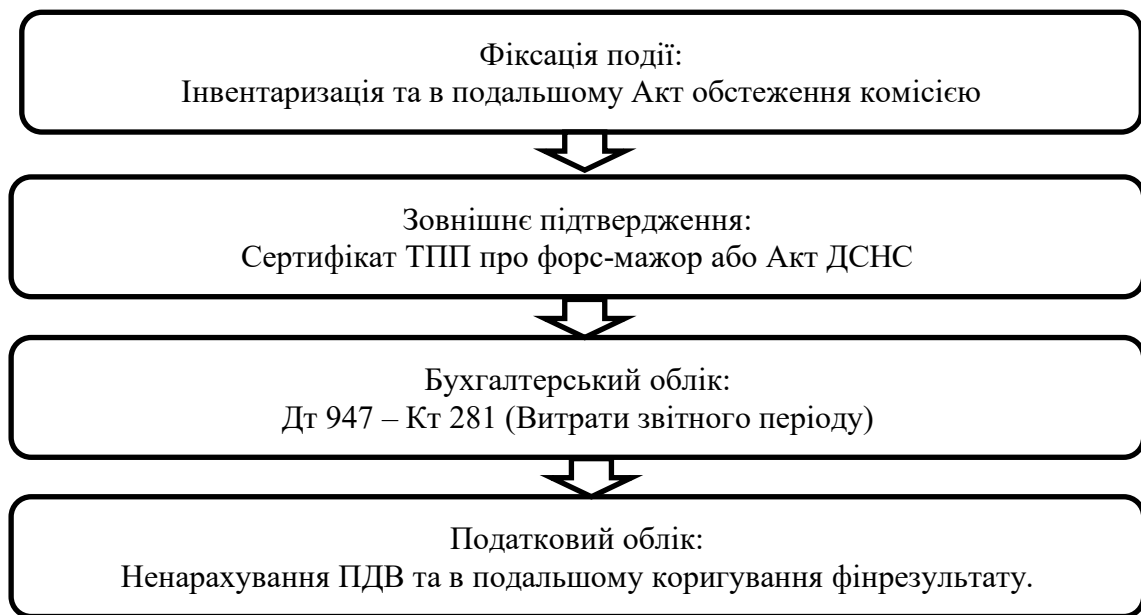

Рис. 1. Алгоритм обліково-документального забезпечення списання експортних товарів, знищених внаслідок воєнних дій

Джерело: розроблено авторами на основі [10; 16; 17]

Сучасні виклики вимагають переходу від традиційних форм обліку до цифровізованих екосистем. Вважаємо, що більшість проблем обліку ЗЕД зумовлена саме фрагментарністю облікової політики та недостатньою автоматизацією процесів. Ефективне управління експортом неможливе без впровадження ERP-систем, які об'єднують логістику, фінанси та податковий облік в єдиний інформаційний простір, а також використання інструментів Business Intelligence для багатовимірного аналізу

Для прискорення документообігу та розблокування валютної виручки О. Бутенко, В. Козуб та В. Малахов пропонують використовувати технологію Electronic Data Interchange [7]. Крім того, як зазначають В. Борса та Ю. Терейчик, цифровізація митниці (режим NCTS) робить паперові декларації анахронізмом, вимагаючи від бухгалтера нових компетенцій у роботі з електронними ключами та митними брокерськими програмами [6].

Базуючись на виявлених проблемах та підходах ми пропонуємо удосконалену структуру системи внутрішнього контролю експортних операцій (табл. 2).

Таблиця 2

Рекомендовані заходи системи внутрішнього контролю експортних операцій в умовах воєнного стану

Етап контролю	Об'єкт перевірки	Контрольна процедура	Інструменти діджиталізації
Попередній	Зовнішньоекономічний контракт	Перевірка відповідності умов оплати граничним строкам (180/90 днів). Аналіз умов Інкотермс.	Хмарні сервіси ЕДО з підтримкою eIDAS для миттєвого підписання та обміну контрактами з нерезидентами.
Поточний (оперативний)	Митне оформлення та логістика	Звірка даних інвойсу та МД. Контроль статусів митного оформлення вантажів.	Програмні шлюзи для роботи з системою NCTS. Автоматизовані модулі брокерських програм.
Поточний (фінансовий)	Валютні розрахунки	Моніторинг надходження виручки у розрізі МД. Перерахунок курсових різниць на дату балансу.	API-інтеграція облікової системи (ERP) з банківськими сервісами для моніторингу надходжень у реальному часі.
Подальший (податковий)	Реєстрація податкових накладних	Перевірка відповідності коду УКТЗЕД у вхідних та вихідних накладних. Контроль ліміту реєстрації.	Модулі автоматичної звірки даних митних декларацій з даними ЄРПН для попередження розбіжностей у ПДВ.
Стратегічний (інформаційний)	Ефективність експорту	Аналіз рентабельності контрактів з урахуванням курсових коливань та логістичних витрат.	Інструменти Business Intelligence (BI) для візуалізації даних та сценарного моделювання фінансових результатів.

Джерело: розроблено авторами на основі [6; 7; 17]

Таким чином, імплементація запропонованих заходів внутрішнього контролю дозволить трансформувати функцію бухгалтерії з пасивного реєстратора подій на ключовий центр забезпечення економічної безпеки підприємства. Системний підхід до перевірки операцій на всіх етапах – від укладання контракту до реєстрації податкової накладної – є єдиним дієвим

механізмом захисту активів експортера та мінімізації фінансових втрат в умовах нестабільного бізнес-середовища.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Узагальнюючи результати проведеного дослідження, у роботі сформовано комплекс науково-практичних рекомендацій. Першочергово удосконалено методику аналітичного обліку експортних операцій шляхом обґрунтування необхідності деталізації обліку на субрахунку 362 «Розрахунки з іноземними покупцями» в розрізі окремих митних декларацій. Такий підхід дозволяє синхронізувати дані бухгалтерського обліку з даними валютного нагляду банку та мінімізувати ризики нарахування пені за порушення граничних строків розрахунків.

Стосовно порядку обліку курсових різниць запропоновано виокремлювати в обліковій політиці спеціальні субрахунки для фіксації розбіжностей між курсом НБУ та реальним комерційним курсом, що забезпечує формування достовірного об'єкта оподаткування податком на прибуток. Для посилення фінансової безпеки підприємства запропоновано удосконалену структуру системи внутрішнього контролю ПДВ та розроблено карту ризиків експортера, яка включає превентивний моніторинг кодів УКТЗЕД і подання Таблиць даних платника як інструмент протидії блокуванню податкових накладних.

Важливим практичним результатом стала розробка алгоритму документування форс-мажорних втрат, що містить покрокову інструкцію з інвентаризації та списання знищених активів. Цей механізм, на відміну від стандартних процедур, враховує специфіку воєнного стану та дозволяє легітимно не нараховувати компенсуючі податкові зобов'язання з ПДВ згідно з вимогами ПКУ.

Перспективним напрямом розвитку обліку ЗЕД визначено повну цифровізацію процесів та відмову від фрагментарності облікових даних. Впровадження інтегрованих ERP-систем та перехід на юридично значущий

електронний документообіг з іноземними контрагентами є необхідною умовою для підвищення прозорості бізнесу та пришвидшення логістичних процесів.

Література

1. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 № 2473-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19> (дата звернення: 26.12.2025).

2. Про затвердження Положення про заходи захисту та визначення порядку здійснення окремих операцій в іноземній валюті: Постанова Нац. банку України від 02.01.2019 № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005500-19> (дата звернення: 26.12.2025).

3. Панасюк В. М., Мужевич Н. В., Трубіцина О. В. Російсько-українська війна як каталізатор змін у сфері оподаткування експорту сільгосппродукції. *Journal of Strategic Economic Research*. 2024. № 1. С. 29–39.

4. Внукова Н. Інноваційний розвиток експортно-імпортової діяльності для економічної стійкості в умовах воєнного стану. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2025. № 9. С. 125–139.

5. Кравченко М. О., Дергачова В. В., Мартиненко О. В. та ін. Організаційно-економічне забезпечення реалізації експортного потенціалу промислових підприємств: монографія. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2025. 238 с.

6. Борса В. В., Теребейчик Ю. Р. Цифровізація митниці як чинник розвитку міжнародної торгівлі. *Європейський науковий журнал економічних та фінансових інновацій*. 2024. Т. 2, № 14. С. 355–367.

7. Бутенко О. П., Козуб В. О., Малахов В. А. Цифровізація експортної діяльності аграрних підприємств у повоєнній Україні. *Агросвіт*. 2025. № 14. С. 61–70.
8. Скрипнікова О., Проданчук М. Специфіка ПДВ-пільг 2025 року. *Universum*. 2025. № 24. С. 25–35.
9. Воскресенська Т., Вінярський Б. Обліково-аналітичне забезпечення оподаткування основних видів зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання. *Business Navigator*. 2024. № 4(77). DOI: <https://doi.org/10.32782/business-navigator.77-33>
10. Малецька О. І. Організація обліку та оподаткування експортно-імпортних операцій підприємства в умовах загроз економічній безпеці України. *The Actual Problems of Regional Economy Development*. 2025. Т. 1, № 21. С. 405–415.
11. Зеліч В. В., Матвеев М. Е. Особливості регулювання та контролю зовнішньоекономічної діяльності в умовах воєнного стану: реалії сьогодення. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. № 5(05). С. 93–97.
12. Експортно-імпортні операції: реалії обліку та оподаткування в умовах воєнного стану / В. М. Панасюк та ін. *Journal of Strategic Economic Research*. 2023. № 1. С. 25–34.
13. ЗЕД і валютний контроль у 2025 році: що варто знати бізнесу. *Ibuhgalter.net*. URL: <https://ibuhgalter.net/news/27137> (дата звернення: 26.12.2025).
14. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів»: Наказ М-ва фінансів України від 10.08.2000 № 193. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00> (дата звернення: 26.12.2025).

15. Митний кодекс України: Кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (дата звернення: 26.12.2025).

16. Податковий кодекс України: Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 26.12.2025).

17. Обліково-аналітичне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємств України в розрізі її видів / О. Прокопишин та ін. *Bulletin of Lviv National Environmental University. Series AIC Economics*. 2025. № 32. С. 55–62.

References

1. Verkhovna Rada of Ukraine, (2018). *Pro valiutu i valiutni operatsii* [On currency and currency operations]. Law of Ukraine No. 2473-VIII. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19>

2. National Bank of Ukraine, (2019). *Pro zatverdzhennia Polozhennia pro zakhody zakhystu ta vyznachennia poriadku zdiisnennia okremykh operatsii v inozemnii valiuti* [On approval of the Regulation on protection measures and determination of the procedure for carrying out certain operations in foreign currency]. Resolution No. 5. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005500-19>

3. Panasiuk, V. M., Muzhevych, N. V. and Trubitsyna, O. V., (2024). Rosiisko-ukrainska viina yak katalizator zmin u sferi opodatkuvannia eksportu silhospproduktsii [The Russian-Ukrainian war as a catalyst for changes in the taxation of agricultural export]. *Journal of Strategic Economic Research*, 1, pp. 29–39.

4. Vnukova, N., (2025). Innovatsiyni rozvytok eksportno-importnoi diialnosti dlia ekonomichnoi stiiikosti v umovakh voiennoho stanu [Innovative

development of export-import activity for economic stability under martial law]. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*, 9, pp. 125–139.

5. Kravchenko, M. O., Derhachova, V. V., Martynenko, O. V. et al., (2025). *Orhanizatsiino-ekonomichne zabezpechennia realizatsii eksportnoho potentsialu promyslovykh pidpryiemstv* [Organizational and economic support for the realization of the export potential of industrial enterprises]. Kyiv: KPI im. Ihoria Sikorskoho, Vyd-vo «Politehnika».

6. Borsa, V. V. and Terebeichyk, Yu. R., (2024). Tsyfrovizatsiia mytnytsi yak chynnyk rozvytku mizhnarodnoi torhivli [Digitalization of customs as a factor in the development of international trade]. *Yevropeyskyi naukovyi zhurnal ekonomichnykh ta finansovykh innovatsii*, 2(14), pp. 355–367.

7. Butenko, O. P., Kozub, V. O. and Malakhov, V. A., (2025). Tsyfrovizatsiia eksportnoi diialnosti ahrarnykh pidpryiemstv u povoiennii Ukraini [Digitalization of export activity of agrarian enterprises in post-war Ukraine]. *Ahrosvit*, 14, pp. 61–70.

8. Skrypnikova, O. and Prodanchuk, M., (2025). Spetsyfika PDV-pilh 2025 roku [Specifics of VAT benefits in 2025]. *Universum*, 24, pp. 25–35.

9. Voskresenska, T. and Viniarskyi, B., (2024). Accounting and analytical support for taxation of the main types of foreign economic activity of business entities. *Business Navigator*, [online] 4(77). Available at: <https://doi.org/10.32782/business-navigator.77-33>

10. Maletska, O. I., (2025). Orhanizatsiia obliku ta opodatkuvannia eksportno-importnykh operatsii pidpryiemstva v umovakh zahroz ekonomichnii bezpetsi Ukrainy [Organization of accounting and taxation of export-import operations of the enterprise under conditions of threats to economic security of Ukraine]. *The Actual Problems of Regional Economy Development*, 1(21), pp. 405–415.

11. Zelich, V. V. and Matveiev, M. E., (2023). Osoblyvosti rehuliuвання ta kontroliu zovnishnoekonomichnoi diialnosti v umovakh voiennoho stanu: realii

sohodennia [Features of regulation and control of foreign economic activity under martial law: realities of today]. *Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka*, 5(05), pp. 93–97.

12. Panasiuk, V. M. et al., (2023). Eksportno-importni operatsii: realii obliku ta opodatkuvannia v umovakh voiennoho stanu [Export-import operations: realities of accounting and taxation under martial law]. *Journal of Strategic Economic Research*, 1, pp. 25–34.

13. Ibuhgalter.net, (2025). *ZED i valiutnyi kontrol u 2025 rotsi: shcho varto znaty biznesu* [Foreign economic activity and currency control in 2025: what business needs to know]. [online] Available at: <https://ibuhgalter.net/news/27137>

14. Ministry of Finance of Ukraine, (2000). *Pro zatverdzhennia Natsionalnoho polozhennia (standartu) bukhhalterskoho obliku 21 «Vplyv zmin valiutnykh kursiv»* [On approval of National Regulation (Standard) of Accounting 21 "The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates"]. Order No. 193. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00>

15. Verkhovna Rada of Ukraine, (2012). *Mytnyi kodeks Ukrainy* [Customs Code of Ukraine]. Code No. 4495-VI. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>

16. Verkhovna Rada of Ukraine, (2010). *Podatkovy kodeks Ukrainy* [Tax Code of Ukraine]. Code No. 2755-VI. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

17. Prokopyshyn, O. et al., (2025). Oblikovo-analitychne zabezpechennia zovnishnoekonomichnoi diialnosti pidpriemstv Ukrainy v rozrizi yii vydiv [Accounting and analytical support of foreign economic activity of Ukrainian enterprises by its types]. *Bulletin of Lviv National Environmental University. Series AIC Economics*, 32, pp. 55–62.